

Wymagania edukacyjne. Klasa 3.

Historia i teraźniejszość. Liceum ogólnokształcące i technikum. Zakres podstawowy

Część 2

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny¹

Temat	Wymagania konieczne – ocena dopuszczająca . Uczeń:	Wymagania podstawowe – ocena dostateczna . Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające – ocena dobra . Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające – ocena bardzo dobra . Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wyczerpujące – ocena celująca . Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1970–1980					
1. Sytuacja na świecie w latach 70. XX w.	<ul style="list-style-type: none"> zna genezę i skutki osłabienia pozycji Stanów Zjednoczonych na świecie na rzecz obozu komunistycznego; wskazuje przyczyny interwencji amerykańskiej w Wietnamie; wskazuje strony konfliktu w wojnie Jom Kipur; zna i wyjaśnia pojęcie <i>Vietcong</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przebieg konfliktu w Wietnamie; omawia przebieg rewolucji islamskiej w Iranie; omawia przyczyny kryzysu naftowego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>doktryna powstrzymywania</i>, <i>efekt domina w Azji Południowo-Wschodniej</i>, <i>afery Watergate</i>, <i>Czerwoni Khmerzy</i>, <i>ajatollah</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia reakcje społeczeństwa amerykańskiego na interwencję wojskową w Wietnamie; omawia skutki rewolucji islamskiej w Iranie; wyjaśnia, dlaczego wojnę w Wietnamie i wojnę Jom Kipur można nazwać wojnami zastępczymi 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia rolę mediów podczas wojny w Wietnamie; ocenia skutki wojny w Wietnamie dla USA; charakteryzuje przyczyny i skutki osłabienia pozycji Stanów Zjednoczonych na świecie na rzecz obozu komunistycznego w latach 70. XX w.; wie, kim były wymienione postacie, oraz omawia ich historyczną rolę: Pol Pot, 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ: wystąpień społecznych w USA na decyzję o dymisji prezydenta Nixona po ujawnieniu afery Watergate, wystąpień społecznych w Iranie na ucieczkę szacha Mohammada Rezy Pahlawiego; wyszukuje informacje na temat dyktatury Czerwonych Khmerów; zna i wyjaśnia pojęcie

¹ Przykładowe wymagania związane z oceną pracy ucznia ze źródeł historycznymi znajdują się na końcu PSO do części 1.

		<p><i>rewolucja islamska, kryzys naftowy, embargo, wojna zastępcza;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim była wymieniona postać: Ho Chi Minh 		<p>Ruhollah Chomejni;</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX w. (w tym ludobójczą politykę Czerwonych Khmerów w Kambodży) 	<p><i>impeachment</i></p>
<p>2. Wzrost wpływów ZSRS w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia terminy: <i>KGB, Specnaz;</i> • wymienia państwa w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej, w których ZSRS angażował się politycznie i / lub militarnie 	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcie <i>doradcy wojskowi (sowieccy, kubańscy);</i> • przedstawia przyczyny sowieckiego zaangażowania w Ameryce Łacińskiej, Azji i Afryce; • zna sowiecką strategię realizowaną w polityce zagranicznej przez ekipę Leonida Breżniewa w latach 70. XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia metody działania ZSRS w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej; • korzystając z mapy w podręczniku, omawia sposoby realizacji sowieckiej polityki ekspansji w latach 70 XX w. w Ameryce Łacińskiej, Azji i Afryce; • omawia sowiecką strategię realizowaną w polityce zagranicznej przez ekipę Leonida Breżniewa w latach 70. XX w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wojna somalijsko-etiopska, Sandinowski Front Wyzwolenia Narodowego, wojna domowa w Angoli, mudżahedini, Ludowy Ruch Wyzwolenia Angoli, Pathet Lao</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rolę KGB w polityce zewnętrznej ZSRS za czasów Breżniewa; • wyjaśnia rolę wojsk kubańskich i wietnamskich w sowieckiej polityce; • charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX w. (uwzględnia kwestię kubańskich „doradców” w Afryce) 	<ul style="list-style-type: none"> • zbiera i prezentuje informacje na temat roli Ernesto „Che” Guevary w popkulturze; • samodzielnie zbiera informację na temat tzw. doktryny Breżniewa – wyjaśnia jej założenia i określa, które z działań sowieckich w latach 60. i 70. XX w. można uznać za realizację tej koncepcji (w odpowiedzi odwołuje się też do informacji dotyczących stłumienia Praskiej Wiosny), uzasadnia swoją odpowiedź
<p>3. Polityka odprężenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna wydarzenia (i ich daty roczne) stanowiące kolejne etapy w procesie 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny, dla których USA i ZSRS zdecydowały się rozpocząć 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegała polityka odprężenia (<i>détente</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przełomowe znaczenie unormowania relacji USA– 	<ul style="list-style-type: none"> • z perspektywy USA i ZSRS ocenia, czy polityka odprężenia na świecie

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>odprężenia w stosunkach USA–ZSRS: zawarcie zbiorowego układu o zakazie prób z bronią jądrową (1963 r.), podpisanie układu o nierozprzestrzenianiu broni atomowej (1968 r.), podpisanie sowiecko-amerykańskiego układu SALT 1 o ograniczeniu broni strategicznych (1972 r.); podpisanie <i>Aktu końcowego</i> Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (1975 r.); zawarcie amerykańsko-sowieckiego układu SALT 2 (1979 r.);</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwija skróty: KBWE, OBWE 	<p>politykę odprężenia;</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia najważniejsze etapy zawierania porozumień rozbrojeniowych USA–ZSRS; • wymienia przyczyny, dla których USA odeszły od polityki odprężenia; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>dyplomacja pingpongowa</i>; • wie, czym zajmowały / zajmują się organizacje: KBWE, OBWE 	<p>w relacjach międzynarodowych w latach 70. XX w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie znaczenie dla pokoju i odprężenia na świecie miały postanowienia KBWE (Helsinki, 1975 r.); • omawia okoliczności zawarcia porozumienia z Camp David w 1978 r.; • wie, kim były wymienione postacie, oraz omawia ich historyczną rolę: Richard Nixon, Henry Kissinger, Jimmy Carter, Ronald Reagan 	<p>ChRL na początku lat 70. XX w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje treść tzw. pięciu koszyków konferencji helsińskiej; • ocenia znaczenie porozumienia z Camp David z 1978 r. 	<p>w latach 70. XX w. była sukcesem czy klęską</p>
<p>5. Państwa niemieckie – współistnienie i stosunek do nazistowskiego dziedzictwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna i rozumie założenia doktryny Hallsteina i Ostpolitik kanclerza Willy’ego Brandta; • na podstawie tabeli w podręczniku wymienia najważniejsze wydarzenia związane z kwestią niemieckich reparacji / odszkodowań wojennych na rzecz Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sytuację społeczno-polityczną w Niemczech Zachodnich po ustąpieniu kanclerza Konrada Adenauera; • wymienia przyczyny niezadowolenia społecznego w RFN w latach 60. XX w.; • omawia warunki życia społeczeństwa NRD; • zna i wyjaśnia pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje genezę wystąpień młodzieży w RFN; • wyjaśnia, na czym polegało przełomowe znaczenie Ostpolitik kanclerza Willy’ego Brandta; • porównuje standard życia społeczeństwa polskiego i wschodniemieckiego; • wyjaśnia, dlaczego Polska nie odzyskała wielu dzieł sztuki zrabowanych przez 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje, z czego mogły wynikać różnice w standardzie życia społeczeństwa NRD i PRL, mimo że oba kraje znajdowały się w sferze wpływów ZSRS; • charakteryzuje sposób rozliczenia się Niemiec z dziedzictwem rządów nazistowskich (podaje przykłady pozytywne 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak polskie władze i społeczeństwo w kolejnych latach po 1945 r. odnosiły się do kwestii rozliczenia Niemiec ze zbrodni z okresu II wojny światowej (w swojej odpowiedzi wskazuje różne przykłady reakcji społecznych i działań władz); • analizuje, w jakim stopniu

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

		<i>restytucja, rewindykacja, Stasi</i>	Niemców w czasie II wojny światowej	<p>i negatywne: działalność Centrali Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych w Ludwigsburgu, kariera Heinza Reinefartha, sprawa reparacji i restytucji zagrabionych w Polsce dzieł sztuki);</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia niepociągnięcie do odpowiedzialności karnej wielu niemieckich zbrodniarzy wojennych; • przygotowuje prezentację na temat zbrodniczej działalności Heinza Reinefartha lub Iwana Demianiuka 	<p>działalność Centrali Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych realizowała zasadę denazyfikacji (w uzasadnieniu odpowiedzi podaje przykłady działań prowadzonych przez tę instytucję)</p>
5. Polityka wschodnia Stolicy Apostolskiej	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>dyplomacja papieska, Stolica Apostolska, Sekretariat Stanu Stolicy Apostolskiej, pontyfikat</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz podaje pełnione przez nie funkcje: Jan XXIII, Paweł VI, Jan Paweł I, Jan Paweł II 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje główne kierunki działania dyplomacji papieskiej po II wojnie światowej; • omawia stosunek papieża do ZSRS i państw bloku wschodniego po II wojnie światowej; • wymienia obawy władz PRL związane z wyborem Polaka na papieża 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega zmiany w dyplomacji papieskiej i łączy je z rozpoczęciem pontyfikatu Jana Pawła II; • omawia dokonania papieża Pawła VI i Jana Pawła II na rzecz pokoju na świecie; • wyjaśnia znaczenie wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża dla Polski; • porównuje założenia polityki wschodniej Pawła VI i Jana Pawła II (omawia podobieństwa i różnice) 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rolę prymasa Stefana Wyszyńskiego w dziejach Kościoła katolickiego w Europie Środkowej i Wschodniej; • omawia rolę papieża na konferencji helsińskiej; • omawia zapis dotyczący wolności wyznania zawarty w <i>Akcie końcowym KBWE</i>; • wyjaśnia znaczenie wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża dla świata; • ocenia działania papieża Jana Pawła II podejmowane 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia wkład dyplomacji papieskiej w działania zmierzające do zapewnienia pokoju na świecie; • ocenia moralną wymowę spotkania Jana Pawła II z Mehmetem Alim Ağcą oraz przebaczenia zamachowcowi przez papieża; • ocenia znaczenie podróży (pielgrzymek) papieża Jana Pawła II dla społeczeństw różnych krajów, do których przybywał (odwołuje się do przykładów)

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

				<p>w celu przeciwstawienia się komunizmowi na świecie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia wkład papieża Jana Pawła II w walkę o ochronę praw człowieka i zmianę ustroju w Polsce 	
<p>6. Chiny i „państwowy kapitalizm”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • na mapie wskazuje państwa, z którymi Chiny są w sporach terytorialnych; • zna datę roczną masakry na placu Tian’anmen 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia okoliczności dojścia do władzy Denga Xiaopinga; • wymienia problemy, z którymi borykała się gospodarka chińska przed reformami Denga Xiaopinga; • podaje przyczyny protestów studenckich w Chinach w drugiej połowie lat 80. XX w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>socjalizm o chińskiej specyfice, kapitalizm państwowy, dekoloktywizacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia reformy Denga Xiaopinga; • omawia genezę problemów, z którymi borykała się gospodarka chińska przed reformami Denga Xiaopinga; • wyjaśnia sens hasła „jeden kraj, dwa systemy” 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zmiany zachodzące w Chinach po śmierci Mao Zedonga (rządy Denga Xiaopinga i początek państwowego kapitalizmu); • ocenia doktrynę „jeden kraj, dwa systemy”; • charakteryzuje wystąpienia studenckie w Chinach w drugiej połowie lat 80. XX w.; • ocenia, stosunek świata wobec masakry na placu Tian’anmen 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia skuteczność chińskiego modelu gospodarczego wprowadzonego przez Denga Xiaopinga; • na podstawie samodzielnie zebranych informacji wyjaśnia, na czym polegała specyfika chińskiego socjalizmu; • przygotowuje prezentację na temat łamania praw człowieka we współczesnym Hongkongu
<p>7. Neoliberalizm i nowa prawica</p>	<ul style="list-style-type: none"> • określa najważniejsze cechy gospodarek zachodnich po 1945 r.; • wskazuje główne przyczyny ukształtowania się doktryny gospodarczej neoliberalizmu; • wymienia podstawowe założenia reaganomiki; 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zmiany, które zaszły w gospodarkach państw zachodnich w latach 70. XX w.; • podaje przyczyny zmiany założeń polityki USA za prezydentury Ronalda Reagana; • omawia problemy 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany, które zaszły w gospodarkach państw zachodnich w latach 70. XX w.; • omawia przyczyny ukształtowania się nurtu nowej prawicy w USA; • omawia założenia polityki Ronalda Reagana; 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przyczyny zmian w gospodarkach państw zachodnich w latach 70. XX w.; • na przykładzie państw zachodnich charakteryzuje różnice programowe między różnymi nurtami politycznymi – 	<ul style="list-style-type: none"> • rozważa, która z doktryn ekonomicznych – keynesizm czy neoliberalizm – bardziej sprzyja rozwojowi gospodarczemu (uzasadnia swoją opinię)

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe założenia thatcheryzmu; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>państwo opiekuńcze, thatcheryzm, reaganomika, neoliberalizm</i> 	<p>gospodarki brytyjskiej w latach 70. XX w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>nowa prawica, keynesizm (interwencjonizm państwowy), związek zawodowy, stagflacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia założenia polityki Margaret Thatcher 	<p>socjaldemokratycznym, chadeckim, konserwatywnym i liberalnym (w dziedzinie polityki społecznej i gospodarczej oraz systemu wartości);</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje główne założenia gospodarki neoliberalnej w latach 80. XX w.; wyjaśnia znaczenie zwycięstwa wyborczego Margaret Thatcher w Wielkiej Brytanii (1979 r.) i Ronalda Reagana w Stanach Zjednoczonych (1980 r.) dla polityki wewnętrznej i międzynarodowej tych państw 	
<p>8. Polska Rzeczpospolita Ludowa w czasach Edwarda Gierka (1971–1976)</p>	<ul style="list-style-type: none"> wie, w którym okresie Edward Gierek pełnił funkcję I sekretarza KC PZPR; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>plan 5-letni (1971–1976), plenum, Komitet Centralny, Biuro Polityczne, „propaganda sukcesu”, sklepy komercyjne, maluch (samochód), czyn partyjny;</i> 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie podręcznika przedstawia karierę polityczną Edwarda Gierka; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>nowelizacja konstytucji, dobrobyt na kredyt, „druga Polska”, Pewex;</i> omawia najważniejsze wydarzenia i zmiany, które zaszły w Polsce w czasach rządów Gierka 	<ul style="list-style-type: none"> omawia okoliczności objęcia władzy przez Edwarda Gierka; omawia zmiany wprowadzone w <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r.; wskazuje rzeczywiste cele reformy administracyjnej z 1975 r.; omawia koncepcję budowy „drugiej Polski” 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia genezę przejęcia władzy w PRL przez Edwarda Gierka; ocenia otwarcie PRL na Zachód dokonane w czasach rządów Edwarda Gierka; ocenia trzy kluczowe reformy Edwarda Gierka; ocenia skutki nowelizacji <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r. dla PZPR i polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia postawę posła Stanisława Stommy w 1976 r. (rozważa, czy jego postępowanie jest przykładem obywatelskiego nieposłuszeństwa); przygotowuje i moderuje klasową debatę na temat: Edward Gierek – funkcjonariusz systemu komunistycznego czy

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie mapy z podręcznika wymienia najważniejsze inwestycje gospodarcze w Polsce epoki Edwarda Gierka; • wie, na czym polegała reorganizacja administracji przeprowadzona w Polsce w 1975 r.; • na podstawie mapy z podręcznika wymienia nazwy województw istniejących od 1975 r.; • wie, że w 1976 r. dokonano zmian w <i>Konstytucji PRL</i> 	<p>w dziedzinach: gospodarki, kultury, sportu</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje elementy polityki ekipy Gierka, które miały zapewnić rządzącym poparcie społeczne; • wymienia zmiany wprowadzone w <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r. i wskazuje skutki ich wprowadzenia (protesty społeczne); • wie, kim był Leonid Breżniew 	<p>i sposoby wdrażania tego projektu w życie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia cele i skutki „propagandy sukcesu” w epoce Gierka; • omawia elementy polityki ekipy Gierka, które miały zapewnić rządzącym poparcie społeczne; • przedstawia zmiany wprowadzone w <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r. i wyjaśnia przyczyny protestów społecznych związanych z wprowadzeniem tych zmian; • wie, kim były / są wymienione postacie, oraz omawia ich polityczną rolę: Piotr Jaroszewicz, Richard Nixon, Jimmy Carter; • zna i wyjaśnia pojęcie „półkownik” 	<p>społeczeństwa;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia elementy polityki ekipy Gierka, które miały zapewnić rządzącym poparcie społeczne 	<p>nowator, który otworzył Polskę na Zachód?</p>
<p>9. Kryzys gospodarczy i społeczny w Polsce w drugiej połowie lat 70. XX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wydarzenia, które doprowadziły do protestów robotniczych w 1976 r.; • podaje przyczyny protestów robotniczych w 1976 r.; 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sytuację gospodarczą Polski w drugiej połowie lat 70. XX w.; • omawia przyczyny kryzysu gospodarczego w PRL w latach 70. XX w.; 	<ul style="list-style-type: none"> • przypomina znaczenie pojęcia <i>gospodarka niedoboru</i> i odnosi je do Polski w drugiej połowie lat 70. XX w.; • porównuje reakcję władz (w tym zastosowane represje) na wystąpienia 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje standard życia społeczeństwa polskiego w warunkach gospodarki niedoboru, posługuje się przykładami; • ocenia skutki wystąpień społecznych z 1976 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie zebranych informacji przygotowuje prezentację na temat: Czy uczestnicy wystąpień społecznych z 1976 r. doczekali się zadośćuczynienia za krzywdy i represje, które ich

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Czerwiec 1976</i>, „ścieżka zdrowia”, <i>ZOMO</i>, <i>reglamentacja towarów</i>, <i>kartki żywnościowe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przebieg wystąpień społecznych w 1976 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>pułapka zadłużenia</i>, „<i>manewr gospodarczy</i>” 	społeczne w 1970 i 1976 r.		<p>dotknięty?;</p> <ul style="list-style-type: none"> odnajduje relacje osób pamiętających Czerwiec 1976 i prezentuje je w klasie; przygotowuje pytania do ankiety, która mogłaby posłużyć do zbadania, jak Polacy pamiętają dzisiaj epokę Gierka
<p>10. Opozycja demokratyczna w Polsce 1976–1980</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia formy pomocy dla represjonowanych uczestników protestów robotniczych z 1976 r. i ich rodzin; podaje nazwy organizacji opozycji demokratycznej w Polsce działające w latach 70. XX w.; zna i wyjaśnia pojęcia oraz rozwija skróty: <i>opozycja</i>, <i>opozycja demokratyczna</i>, <i>Komitet obrony Robotników / Komitet Samoobrony Społecznej KOR</i>, <i>Studenckie Komitety Solidarności (SKS)</i>, <i>Wolne Związki Zawodowe (WZZ)</i>, <i>Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO)</i>, <i>Konfederacja Polski Niepodległej (KPN)</i>, <i>Towarzystwo Kursów</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia formy pomocy dla represjonowanych uczestników protestów robotniczych z 1976 r. i ich rodzin prowadzone przez KOR; omawia główne organizacje opozycji demokratycznej działające w Polsce w latach 70. XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie utworzenia KOR; omawia główne formy działania opozycji demokratycznej w Polsce w latach 70. XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje rolę Kościoła katolickiego jako instytucji wspierającej działanie opozycji demokratycznej; wyjaśnia, dlaczego opozycja demokratyczna prowadziła działalność w różnych sferach życia społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje prezentację o wybranym członku KOR; przygotowuje prezentację na temat wybranej organizacji opozycyjnej działającej w Polsce w latach 70. XX w.; zbiera informacje i przygotowuje krótką prezentację o działaniu opozycji demokratycznej w latach 70. XX w. swojej miejscowości / swoim regionie

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<i>Naukowych (TKN), drugi obieg, latający uniwersytet, tajny współpracownik</i>				
II. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1980–1991					
11. Powstanie Solidarności	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze problemy gospodarcze Polski na przełomie lat 70. I 80. XX w.; wymienia przykładowe postulaty strajkujących robotników z sierpnia 1980 r.; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Lech Wałęsa, Tadeusz Mazowiecki 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia postulaty strajkujących robotników z lipca i sierpnia 1980 r.; dzieli je na polityczne i ekonomiczne; wymienia postanowienia porozumień sierpniowych; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Międzyzakładowy Komitet Strajkowy, porozumienia sierpniowe</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Anna Walentynowicz, Bronisław Geremek, Mieczysław Jagielski 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje sytuację gospodarczą w Polsce w 1980 r.; wyjaśnia rolę Międzyzakładowych Komitetów Strajkowych w rozmowach strajkujących robotników z władzami; przedstawia konsekwencje zawarcia porozumień sierpniowych; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>„przerwy w pracy”, karnawał „Solidarności”</i>; wie, kim są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Bogdan Borusewicz, Andrzej Gwiazda, Bogdan Lis 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, które z postulatów robotniczych z sierpnia 1980 r. były możliwe do spełnienia; wyjaśnia, na czym polegała różnica między strajkami z sierpnia 1980 r. a wcześniejszymi wystąpieniami robotników; przedstawia reakcję władz PZPR na porozumienia sierpniowe; przedstawia znaczenie <i>Postania I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” do ludzi pracy Europy Wschodniej</i>; zna i wyjaśnia pojęcie <i>Niezależne Zrzeszenie Studentów</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Jan Olszewski, Lech Kaczyński 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, które z postulatów robotniczych z sierpnia 1980 r. były najbardziej niewygodne dla władzy i uzasadnia swoje stanowisko; zbiera informacje o działalności NSZZ „Solidarność” lub NSZZ „Solidarność” RI, lub NZS w swoim regionie; przedstawia reakcję władz państw bloku wschodniego na <i>Postanie I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” do ludzi pracy Europy Wschodniej</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Władysław Siła-Nowicki, Marian Jurczyk
12. Stan wojenny w Polsce i jego następstwa	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego; 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje ograniczenia nałożone na obywateli w czasie stanu 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia stosunek PZPR do „Solidarności”; charakteryzuje formy 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia legalność i zasadność wprowadzenia stanu wojennego; 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy władze PRL, wprowadzając stan wojenny, osiągnęły

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykładowe ograniczenia nałożone na obywateli w czasie stanu wojennego; wymienia przykładowe represje władz wobec społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego, internowanie, godzina milicyjna</i>, wie, kim był gen. Wojciech Jaruzelski, i przedstawia jego historyczną rolę 	<p>wojennego;</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia represje władz wobec społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego; wymienia przykładowe formy oporu społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego; wyjaśnia, jaką rolę odgrywała militaryzacja niektórych zakładów pracy i środków masowego przekazu; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego, Tymczasowa Komisja Koordynacyjna, pacyfikacja kopalni „Wujek”</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: gen. Czesław Kiszcak, Jan Dobraczyński, Jerzy Popiełuszko 	<p>oporu społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego;</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia rolę i działania Kościoła po wprowadzeniu stanu wojennego; przedstawia reakcję państw zachodnich na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>provokacja bydgoska, „Solidarność Walcząca”</i>; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: płk Ryszard Kukliński, Józef kard. Glemp, Władysław Frasyniuk, Kornel Morawiecki 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia znaczenie powstania nielegalnych organizacji, w tym struktur „Solidarności” dla umacniania oporu społeczeństwa; przedstawia reakcję ZSRS na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce; przedstawia pomoc społeczeństw zachodnich i środowisk emigracyjnych dla Polaków w czasie stanu wojennego 	<p>zamierzone cele i przywróciły pełną kontrolę nad społeczeństwem;</p> <ul style="list-style-type: none"> zbiera informacje, jak wyglądały realia stanu wojennego w jego regionie
<p>13. Kryzys w ZSRS i państwach bloku wschodniego</p>	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje kryzys gospodarczy w ZSRS i krajach bloku wschodniego; charakteryzuje kryzys społeczny w ZSRS; 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny kryzysu gospodarczego w ZSRS i krajach bloku wschodniego; charakteryzuje kryzys społeczny w krajach bloku wschodniego; 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny wyścigu zbrojeń na początku lat 80. XX w.; wymienia przykładowe organizacje opozycyjne w krajach bloku wschodniego; 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje politykę władz ZSRS wobec ludzi, którzy się z nimi nie zgadzali; przedstawia zasięg wpływów organizacji opozycyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> zbiera informacje o kontaktach polskich organizacji opozycyjnych z organizacjami opozycyjnymi w krajach bloku wschodniego; porównuje wpływy

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>bumelant, amnestia, indoktrynacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje relacje między ZSRS a Stanami Zjednoczonymi; zna i wyjaśnia pojęcia: „<i>imperium zła</i>”, „<i>gwiazdne wojny</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia postawy społeczeństw państw komunistycznych wobec władzy; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>dysydent, azyl polityczny, Karta 77, Konfederacja Polski Niepodległej</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Aleksander Sołżenicyn, Andriej Sacharow 	<p>w społeczeństwach państw komunistycznych i wyjaśnia jego przyczyny;</p> <ul style="list-style-type: none"> wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Jurij Andropow, Konstantin Czernienko 	<p>organizacji opozycyjnych na społeczeństwo w Polsce i innych krajach bloku wschodniego</p>
<p>14. Pierestrojka w ZSRS i jej konsekwencje w krajach bloku wschodniego</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia reformy wewnętrzne przeprowadzone w ZSRS przez Michaiła Gorbaczowa; przedstawia relacje między ZSRS a Stanami Zjednoczonymi za rządów Michaiła Gorbaczowa; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>pierestrojka, głasnost’</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Michaił Gorbaczow, Ronald Reagan, George Bush 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polegały reformy wewnętrzne wprowadzane przez Michaiła Gorbaczowa; przedstawia konsekwencje katastrofy elektrowni atomowej w Czarnobylu; zna i wyjaśnia pojęcie <i>uwłaszczenie nomenklatury</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia wpływ reform w ZSRS na sytuację w krajach bloku wschodniego; charakteryzuje politykę zagraniczną Michaiła Gorbaczowa; wyjaśnia przyczyny zmian relacji między ZSRS a Stanami Zjednoczonymi za rządów Michaiła Gorbaczowa; wie, kim był Mieczysław Rakowski 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia efekty reform wewnętrznych wprowadzonych przez Michaiła Gorbaczowa; wyjaśnia wpływ rządów Michaiła Gorbaczowa na pozycję ZSRS w świecie 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy Michaił Gorbaczow zrealizował cele swojej polityki i uzasadnia swoje stanowisko; ocenia relacje między państwami bloku wschodniego a ZSRS za rządów Michaiła Gorbaczowa i porównuje je z relacjami za rządów Leonida Breżniewa
<p>15. Przełomowy rok 1989</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia problemy gospodarcze Polski w II poł. lat 80. XX w.; wymienia przykładowe 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia problemy gospodarcze Polski w II poł. lat 80. XX w.; wymienia działania 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje próby przezwyciężenia trudności gospodarczych podejmowane przez 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia reakcje społeczeństwa na postanowienia Okrągłego Stołu; 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego określenie <i>gruba kreska</i> jest różnie rozumiane; wyjaśnia, dlaczego

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>postanowienia Okrągłego Stołu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Okrągły Stół, pluralizm, wybory kontraktowe</i>; • wie, kim były /są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Lech Wałęsa, gen. Wojciech Jaruzelski 	<p>podejmowane przez władze, aby przezwyciężyć trudności gospodarcze;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia postanowienia Okrągłego Stołu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych, Komitet Obywatelski</i>; • wie, kim był Alfred Miodowicz 	<p>władze;</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia genezę Okrągłego Stołu; • przedstawia realizację postanowień Okrągłego Stołu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>gruba kreska, desygnacja, Obywatelski Klub Parlamentarny</i> • wie, kim był Tadeusz Mazowiecki 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia zakres zmian ustrojowych przeprowadzonych na mocy postanowień Okrągłego Stołu; • wyjaśnia, co spowodowało, że obóz solidarnościowy zdecydował się na utworzenie rządu 	<p>niektóre organizacje opozycyjne krytycznie odnosiły się do ustaleń Okrągłego Stołu i ich realizacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zbiera informacje na temat wyborów 4 czerwca w jego regionie
<p>16. Jesień Narodów w Europie Środkowo-Wschodniej i rozpad ZSRS</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia etapy przejmowania władzy przez opozycję w Czechosłowacji, na Węgrzech i w Bułgarii; • wymienia etapy procesu jednoczenia Niemiec; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Karta 77, aksamitna rewolucja, Fidesz, Trójkątny Stół, Okrągły Stół</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Václav Havel, Erich Honecker, Helmut Kohl 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia proces przejmowania władzy przez opozycję w Czechosłowacji, na Węgrzech i w Bułgarii; • wymienia przyczyny rozpadu ZSRS i Jugosławii; • wymienia etapy procesu rozpadu ZSRS i Jugosławii; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>pucz, czystki etniczne</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Borys Jelcyn, Giennadij Janajew 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny wzrostu pozycji opozycji w krajach bloku wschodniego; • przedstawia proces obalenia Nicolae Ceaușescu w Rumunii; • wyjaśnia trudności związane z procesem jednoczenia Niemiec; • przedstawia proces rozpadu ZSRS i Jugosławii; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>Wspólnota Niepodległych Państw</i> • wie, kim był Nicolae Ceaușescu 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia genezę powstania Wspólnoty Niepodległych Państw; • porównuje procesy przemian ustrojowych w krajach bloku wschodniego, wskazując podobieństwa i różnice między procesami zachodzącymi w poszczególnych państwach; • porównuje przyczyny rozpadu ZSRS i Jugosławii; • wyjaśnia, dlaczego procesy przemian ustrojowych w krajach bloku wschodniego zostały określone jako Jesień Narodów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego upadek muru berlińskiego stał się symbolem upadku komunizmu w Europie Środkowo-Wschodniej; • ocenia, które czynniki odegrały największą rolę w procesie rozpadu ZSRS i Jugosławii oraz jak to wpłynęło na przebieg tych procesów

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

<p>17. Transformacja gospodarczo-ustrojowa 1989–1990</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia problemy gospodarcze Polski na początku lat 90. XX w.; przedstawia założenia planu Balcerowicza; przedstawia wyniki wyborów prezydenckich w 1990 r. zna i wyjaśnia pojęcie <i>plan Balcerowicza</i>; wie, kim jest Leszek Balcerowicz 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, które problemy wynikały z polityki gospodarczej władz komunistycznych; omawia społeczne skutki realizacji planu Balcerowicza; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>transformacja, bezrobocie strukturalne, hiperinflacja, kuroniówka</i> wie, kim był Jacek Kuroń 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje proces prywatyzacji i reprivatyzacji; wyjaśnia problemy i konsekwencje procesu prywatyzacji i reprivatyzacji; przedstawia przyczyny i przebieg wyborów prezydenckich w 1990 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>prywatyzacja, reprivatyzacja</i>; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Jarosław Kaczyński, Stanisław Tymiński 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje proces dekomunizacji, odwołując się do przykładów ze swojego regionu; przedstawia konsekwencje polityczne wyborów prezydenckich w 1990 r.; zna i wyjaśnia pojęcie <i>dekomunizacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia realizację planu Balcerowicza i jego skutki w swoim regionie
<p>18. Ku społeczeństwu obywatelskiemu</p>	<ul style="list-style-type: none"> zna definicję społeczeństwa obywatelskiego; wymienia formy aktywności społecznej; wymienia sektory działania organizacji w społeczeństwie obywatelskim; zna pojęcia: <i>społeczeństwo obywatelskie, referendum, organizacje pozarządowe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje czynniki, które wpływają na rozwój społeczeństwa obywatelskiego; wymienia przykładowe organizacje pozarządowe i przedstawia ich działania; wyjaśnia, dlaczego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego największe znaczenie mają organizacje pozarządowe; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego ważne są kapitał społeczny i zaufanie społeczne; wyjaśnia różnice między stowarzyszeniem a fundacją; charakteryzuje organizacje pożytku publicznego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kapitał społeczny, zaufanie społeczne, obywatelskie nieposłuszeństwo,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje różne typy organizacji pozarządowych; omawia działalność organizacji pozarządowych i ich rolę w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego na przykładach ze swojego regionu; ocenia rolę wolontariatu w kształtowaniu się społeczeństwa obywatelskiego 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy społeczeństwo polskie jest społeczeństwem obywatelskim i uzasadnia swoje stanowisko; daje przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa, biorąc pod uwagę klasyczną jego definicję

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

		<i>obywatelskie, organizacje pozarządowe, stowarzyszenie, fundacja, organizacje pożytku publicznego</i>	<i>wolontariat</i>		
19. Sprawiedliwość jako moralny fundament ładu społecznego	<ul style="list-style-type: none"> zna definicje demokratycznego państwa prawa i sprawiedliwości społecznej; wymienia różne możliwości rozumienia terminu <i>sprawiedliwość</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różne typy sprawiedliwości; wyjaśnia pojęcia: <i>demokratyczne państwo prawa, sprawiedliwość społeczna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różnice pomiędzy różnymi typami sprawiedliwości; wyjaśnia różnice pomiędzy sprawiedliwością rozdzielczą a sprawiedliwością wyrównawczą; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>sprawiedliwość rozdzielcza, sprawiedliwość wyrównawcza</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje rolę sprawiedliwości społecznej w funkcjonowaniu państwa i społeczeństwa; uzasadnia, że państwo polskie jest demokratycznym państwem prawa 	<ul style="list-style-type: none"> daje przykłady z działań władz państwowych i samorządowych stosowania sprawiedliwości rozdzielczej i sprawiedliwości wyrównawczej
III. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1991–2001					
20. Nowy ład światowy	<ul style="list-style-type: none"> wymienia działania Stanów Zjednoczonych zmierzające do utrzymania ładu na świecie w końcu XX w.; przedstawia proces globalizacji w gospodarce; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Pustynna Burza, globalizacja</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: George 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia koncepcje świata w końcu XX w. i ich autorów; wyjaśnia, na czym polega proces globalizacji; charakteryzuje politykę Stanów Zjednoczonych na Bliskim Wschodzie; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>koniec historii, zderzenie cywilizacji, globalna wioska</i>; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice pomiędzy koncepcjami świata w końcu XX w.; charakteryzuje proces globalizacji w różnych dziedzinach życia 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy można określić Stany Zjednoczone jako żandarma ładu na świecie w końcu XX w.; wyjaśnia, w jaki sposób ZSRS usiłował utrzymać wpływy na świecie; wie, kim był Michaił Gorbaczow 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, która z koncepcji świata w końcu XX w. okazała się najbliższa rzeczywistości i uzasadnia swoje stanowisko

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	Bush, Saddam Husajn	przedstawia ich polityczną rolę: Francis Fukuyama, Samuel Huntington, Zbigniew Brzeziński			
21. Blaski i cienie zmian na świecie na przełomie tysiącleci	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze konflikty zbrojne na przełomie XX i XXI w.; wymienia różnice pomiędzy globalną Północą a globalnym Południem 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze przyczyny konfliktów zbrojnych na przełomie XX i XXI w.; przedstawia proces upadku apartheidu w RPA; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>apartheid, bantustany</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Nelson Mandela, Frederik de Klerk 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny konfliktów zbrojnych na przełomie XX i XXI w.; wyjaśnia przyczyny podziału świata na globalną Północ i globalne Południe; wyjaśnia przyczyny konfliktu w Rwandzie; zna i wyjaśnia pojęcie <i>konflikt Północ-Południe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny konfliktów religijnych na świecie na przełomie XX i XXI w.; charakteryzuje sytuację w Afryce na przełomie XX i XXI w. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia i ocenia rolę wojsk ONZ w czasie konfliktu w Rwandzie
22. Integracja europejska	<ul style="list-style-type: none"> wymienia dokumenty tworzące Unię Europejską i ich najważniejsze postanowienia; wymienia organy Unii Europejskiej; wymienia państwa strefy euro; pokazuje na mapie proces rozszerzania się Unii Europejskiej; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Jednolity Akt Europejski, traktat z Maastricht, Unia Europejska, traktat nicejski, traktat lizboński, strefa euro</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia kryteria przyjmowania nowych państw do Unii Europejskiej; wymienia płaszczyzny współpracy między krajami Unii Europejskiej; wymienia państwa strefy Schengen; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kryteria kopenhaskie, strefa Schengen</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia zakres współpracy pomiędzy państwami Unii Europejskiej; wskazuje różnice pomiędzy poszczególnymi dokumentami tworzącymi podstawy prawne Unii Europejskiej; wyjaśnia znaczenie strefy Schengen i strefy euro; przedstawia współpracę Unii Europejskiej z Norwegią i wyjaśnia jej stosunek do Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego strefa Schengen i strefa euro nie pokrywa się z krajami Unii Europejskiej; wyjaśnia przyczyny rozszerzania zakresu współpracy pomiędzy państwami Unii Europejskiej; przedstawia współpracę Unii Europejskiej ze Szwajcarią i wyjaśnia stosunek Szwajcarii do Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie Jednolitego Aktu Europejskiego i traktatu z Maastricht; wyjaśnia, dlaczego został zawarty traktat lizboński; wyjaśnia, dlaczego Finlandia starała się o członkostwo w Unii Europejskiej dopiero w latach 90. XX w.

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

<p>23. Polska droga do demokracji 1991–2005</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze partie w Polsce po 1990 r.; wymienia zmiany ustrojowe, które wprowadziła Mała Konstytucja; wymienia reformy rządu Jerzego Buzka; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Sojusz Lewicy Demokratycznej, Unia Demokratyczna, Mała Konstytucja</i>; wie, kim jest Jerzy Buzek 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia ruchy polityczne w Polsce po 1990 r.; wyjaśnia przyczyny zmian na polskiej scenie politycznej po 1990 r.; wyjaśnia, jak chciano zapobiec rozdrobnieniu politycznemu w Polsce; wymienia podstawy prawne, na których opierają się relacje między państwem polskim a kościołami i związkami wyznaniowymi; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Bezpartyjny Blok Wspierania Reform, konkordat, próg wyborczy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny zmian rządów po 1990 r.; przedstawia przebieg prac nad nową konstytucją; charakteryzuje reformy rządu Jerzego Buzka; przedstawia stosunki wyznaniowe w Polsce; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>recesja, lustracja</i>; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Jan K. Bielecki, Aleksander Kwaśniewski, Leszek Miller, Jan Olszewski, Antoni Macierewicz 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy reformy rządu Jerzego Buzka spełniły oczekiwania Polaków; przedstawia proces podpisania i ratyfikowania konkordatu; ocenia stabilność polskiej sceny politycznej i jej wpływ na funkcjonowanie państwa; wie, kim jest Hanna Suchocka 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia relacje między rządem a Prezydentem w Polsce w latach 1991–2005; ocenia funkcjonowanie rządów w Polsce w latach 1991–2005, przywołując ich sukcesy i porażki
<p>24. III Rzeczpospolita – konstytucyjne zasady ustrojowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zasady ustrojowe zawarte w konstytucji polskiej; wymienia prawa i obowiązki obywatela zawarte w konstytucji; wymienia organy władzy ustawodawczej i ich dwie kompetencje; wymienia organy władzy wykonawczej i ich dwie kompetencje; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>zasada suwerenności</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zasady ustrojowe zawarte w konstytucji polskiej; wyjaśnia, na czym polegają prawa i obowiązki obywatela zawarte w konstytucji; wymienia przykładowe kompetencje organów władzy ustawodawczej; wymienia podstawowe kompetencje organów władzy wykonawczej; wymienia przykładowe 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje uprawnienia władzy ustawodawczej i wykonawczej w Polsce z zastosowaniem podziału tych uprawnień; wymienia etapy procesu legislacyjnego; przedstawia strukturę sądownictwa w Polsce; wymienia zasady sądownictwa w Polsce; wymienia przykładowe uprawnienia Trybunału 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wzajemne zależności między organami władzy wykonawczej i ustawodawczej oraz podaje przykłady ich zastosowania; wyjaśnia zasady sądownictwa w Polsce; charakteryzuje pozycję Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu w polskim systemie ustrojowym; zna i wyjaśnia pojęcie <i>konstruktywne votum</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice w procesie legislacyjnym w zależności od typu ustawy (np. ustawa zwykła i ustawa budżetowa); ocenia skuteczność funkcjonowania Trybunału Stanu

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<i>narodu, zasada trójpodziału władzy</i>	zasady sadownictwa w Polsce; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>zasada demokratycznego państwa prawa, zasada pluralizmu politycznego, zasada niezawisłości sędziów</i>	Konstytucyjnego i Trybunału Stanu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>preambuła, proces legislacyjny, Trybunał Konstytucyjny, Trybunał Stanu</i>	<i>nieufności</i>	
25. Rzeczpospolita samorządna	<ul style="list-style-type: none"> wymienia organy władzy samorządu gminnego i sposób ich powoływania; przedstawia przykładowe kompetencje organów samorządu gminnego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>samorząd terytorialny, domniemanie kompetencji, zadania własne, zadania zlecone, gmina, burmistrz, wójt</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia organy władzy samorządu powiatowego i sposób ich powoływania; przedstawia przykładowe kompetencje organów samorządu powiatowego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>powiat, starosta</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia organy władzy samorządu wojewódzkiego i sposób ich powoływania; przedstawia przykładowe kompetencje organów samorządu wojewódzkiego; wymienia źródła finansowania jednostek samorządu terytorialnego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>subwencja, dotacja, marszałek sejmiku wojewódzkiego, sejmik województwa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia podstawy prawne i zasady funkcjonowania samorządu terytorialnego; wyjaśnia, na jakie zadania jednostki samorządu terytorialnego mogą mieć różne źródła finansowania; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>decentralizacja, zasada pomocniczości</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje proces odwoławczy od decyzji jednostek samorządu terytorialnego; przedstawia działania podejmowane przez samorząd swojej gminy, powiatu i województwa
26. System prawny współczesnej Polski	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podmioty i zakres spraw, które obejmuje prawo cywilne; wymienia sprawy pomiędzy członkami rodziny, które są regulowane prawem rodzinnym; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>norma prawna, osoba</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnice pomiędzy prawem naturalnym a prawem stanowionym; charakteryzuje podmioty i zakres spraw, które obejmuje prawo cywilne; wymienia najważniejsze zapisy prawa karnego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>własność, służebność,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie podstawowe terminy związane z naukami prawnymi; przedstawia sprawy pomiędzy członkami rodziny, które są regulowane prawem rodzinnym; omawia najważniejsze zapisy prawa karnego; 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje relacje między organami władzy albo organami władzy a obywatelami, które reguluje prawo administracyjne; wyjaśnia różnicę między wykroczeniem, występkiem i zbrodnią; zna i wyjaśnia pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę między prawem materialnym a procesowym; analizuje przykładowe pisma z zakresu prawa cywilnego, karnego i administracyjnego (np. pozew, zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, decyzję administracyjną)

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<i>fizyczna, osoba prawna, zdolność prawna, zdolność do czynności prawnych</i>	<i>hipoteka, wykroczenie, występki, zbrodnia, odpowiedzialność karna</i>	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>przysposobienie, obowiązek alimentacyjny</i> 	<i>odwołanie, wnioski o ponowne rozpatrzenie sprawy</i>	
27. Prawa człowieka oraz ich ochrona w Polsce i na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje prawa człowieka, wymieniając ich cechy; • wymienia przykładowe prawa człowieka, przyporządkowując je do odpowiednich generacji; • wymienia polskie dokumenty, w których zawarte są prawa człowieka; • wymienia polskie instytucje zajmujące się ochroną praw człowieka i wyjaśnia, w jaki sposób je chronią; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>prawa człowieka, trzy generacje praw człowieka, Rzecznik Praw Obywatelskich</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia cechy praw człowieka; • charakteryzuje trzy generacje praw człowieka; • wymienia dokumenty chroniące prawa człowieka w Europie; • wymienia europejskie instytucje zajmujące się ochroną praw człowieka i wyjaśnia, w jaki sposób je chronią; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Europejski Trybunał Praw Człowieka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia proces kształtowania się praw człowieka po II wojnie światowej; • wymienia dokumenty chroniące prawa człowieka na świecie; • wymienia organy ONZ, zajmujące się ochroną praw człowieka i wyjaśnia, w jaki sposób je chronią; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Rada Praw Człowieka, Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, Międzynarodowy Trybunał Karny</i>; • wie, kim była Eleanor Roosevelt 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia proces kształtowania się praw człowieka do II wojny światowej; • porównuje zawartość i rolę dokumentów chroniących prawa człowieka; • przedstawia proces postępowania obywatela polskiego, który oskarża instytucje państwowe o złamanie praw człowieka (rozpatruje wszystkie możliwości odwoławcze); • wyjaśnia, które prawa człowieka i w jakich okolicznościach mogą być ograniczone 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, które prawa człowieka są negatywne, a które pozytywne; • wyjaśnia, w przypadku których praw człowieka obywatel może dochodzić swych praw; • ocenia skuteczność decyzji lub wyroków różnych instytucji chroniących prawa człowieka
28. Rozliczenie dziedzictwa PRL po 1989 r.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia sposoby upamiętnienia żołnierzy podziemia niepodległościowego i osób represjonowanych w okresie PRL-u; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>rehabilitacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działania podejmowane przez polskie władze w celu rozliczenia postępowania władz PRL-u; • wyjaśnia, dlaczego było trudno uzyskać wyroki skazujące w procesach autorów stanu wojennego 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia różne formy działalności Instytutu Pamięci Narodowej; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Instytut Pamięci Narodowej, Rzecznik Interesu Publicznego, status osoby pokrzywdzonej</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia problemy związane z przeprowadzeniem procesu lustracji; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>kłamstwo lustracyjne</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje proces rozliczenia władz komunistycznych w Polsce z podobnymi procesami w innych państwach komunistycznych; • ocenia, czy można było proces dekomunizacji

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

		i w sprawie użycia broni w kopalni „Wujek”			przeprowadzić lepiej i uzasadnia swoje stanowisko
29. Polska droga do NATO i Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy przystąpienia Polski do NATO i Unii Europejskiej; podaje przykładowe przyczyny, dlaczego Polsce zależało na członkostwie w NATO i Unii Europejskiej; zna i wyjaśnia pojęcie <i>traktat akcesyjny</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia etapy przystąpienia Polski do NATO i Unii Europejskiej; wyjaśnia, dlaczego Polsce zależało na członkostwie w NATO i Unii Europejskiej; zna i wyjaśnia pojęcie <i>Partnerstwo dla Pokoju</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia współpracę Polski z innymi krajami regionu w celu wstąpienia do NATO i Unii Europejskiej; charakteryzuje relacje polsko-niemieckie w latach 90. XX w.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Trójkąt Weimarski, Trójkąt Wyszehradzki / Grupa Wyszehradzka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje stosunki polsko-rosyjskiej w latach 90. XX w.; przedstawia aktywność Polski w rejonie Europy Środkowej w latach 90. XX w.; wyjaśnia, jakie czynniki wpływały na relacje Polski z innymi państwami 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia działania Polaków w ramach Partnerstwa dla Pokoju; porównuje argumenty euroentuzjastów i eurosceptyków w czasie starania się Polski o członkostwo w Unii Europejskiej
IV. ŚWIAT I POLSKA W PIERWSZYCH DWÓCH DEKADACH XXI W.					
30. Świat na początku XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki, które wpływają na pozycję Chin na początku XXI w.; wymienia przykładowe skutki globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia pozycję Chin na początku XXI w.; przedstawia skutki globalizacji; wymienia sposoby radzenia sobie z pandemią COVID-19; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>COVID-19, SARS-CoV-2, pandemia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje sytuację w Korei Północnej na początku XXI w.; przedstawia skutki Arabskiej Wiosny; przedstawia sposoby radzenia sobie z pandemią COVID-19; zna i wyjaśnia pojęcie <i>Arabska Wiosna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia skutki kryzysu finansowego z początku XXI w.; wyjaśnia przyczyny Arabskiej Wiosny 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia skutki pandemii COVID-19 dla życia społecznego; ocenia wpływ Arabskiej Wiosny na stabilizację w rejonie Bliskiego Wschodu
31. Wojna z terroryzmem w XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różne nurty terroryzmu w XXI w. wymienia przykładowe zamachy terrorystyczne w XXI w. i ich konsekwencje; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>terroryzm, World Trade</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje różne nurty terroryzmu w XXI w. omawia interwencję wojsk koalicji w Afganistanie; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Al-Kaida, talibowie,</i> wie, kim były / są 	<ul style="list-style-type: none"> omawia interwencję wojsk koalicji w Iraku; charakteryzuje działalność Państwa Islamskiego; przedstawia znaczenie Stanów Zjednoczonych w wojnie z terroryzmem; 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia udział Polaków w walkach w Afganistanie i Iraku; wyjaśnia związek między zamachami terrorystycznymi w Europie a wojną z terroryzmem na 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia skuteczność interwencji wojsk koalicji w Afganistanie i Iraku; przedstawia rolę i dążenia Kurdów w trakcie wojny z terroryzmem

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<i>Center</i>	wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Osama bin Laden, George W. Bush	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>szariat, Państwo Islamskie</i> 	Bliskim Wschodzie; <ul style="list-style-type: none"> • wymienia skutki wojny z terroryzmem dla państw muzułmańskich, Stanów Zjednoczonych i Europy 	
32. Unia Europejska w XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia organy władzy Unii Europejskiej i ich przykładowe uprawnienia; • wymienia przykładowe przyczyny i skutki kryzysu migracyjnego w Unii Europejskiej; • wymienia przykładowe działania Unii Europejskiej wobec pandemii COVID-19; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Przewodniczący Rady Europejskiej, Wysoki Przedstawiciel Unii ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa, lockdown</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia dokumenty unijne zawarte na początku XXI w. i ich główne założenia; • wyjaśnia przyczyny kryzysu migracyjnego w Unii Europejskiej; • charakteryzuje politykę Unii Europejskiej wobec pandemii COVID-19; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, traktat nicejski, traktat lizboński, tarcza antykryzysowa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia koncepcje integracji Europy; • przedstawia postawy państw Unii Europejskiej wobec kryzysu migracyjnego; • wymienia przyczyny i skutki wystąpienia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Stany Zjednoczone Europy, Europa Ojczyzn, Europa wielu prędkości</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje koncepcje integracji Europy; • charakteryzuje przyczyny i skutki wystąpienia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej; • ocenia politykę Unii Europejskiej wobec pandemii COVID-19; • wyjaśnia wpływ problemów, z którymi mierzy się Unia Europejska, na jej funkcjonowanie i pozycję w niej poszczególnych państw 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia koncepcje integracji europejskiej pod kątem korzyści, które niosą one ze sobą dla poszczególnych grup państw członkowskich; • przedstawia możliwości działania obywateli państw członkowskich w ramach Unii Europejskiej
33. Rosja i jej ekspansja w XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny i skutki wojny w Czeczenii; • wymienia przyczyny i skutki konfliktu w Gruzji; • wymienia przyczyny wojny w Ukrainie; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>Euromajdan</i>; • wie, kim są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sytuację w Gruzji; • przedstawia przebieg wojny w Ukrainie; • wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: <i>Dżochar Dudajew, Achmat Kadyrow, Ramzan Kadyrow</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia, w jaki sposób przywódcy Rosji dążą do wzmocnienia władzy; • przedstawia proces aneksji Krymu; • przedstawia stosunek państw środkowoeuropejskich do polityki rosyjskiej na Kaukazie i Ukrainie; • charakteryzuje różne 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia możliwości działania opozycji w Rosji; • wyjaśnia wpływ różnych form prowadzenia wojny przez Rosję na sytuację w Europie; • wyjaśnia, od czego zależy polityka Rosji wobec Ukrainy; • przedstawia stosunek państw 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działalność „Memoriału” jako organizacji opozycyjnej w Rosji

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	Władimir Putin, Wołodymyr Zełenski		<p>formy prowadzenia wojny przez Rosję;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: „zielone ludziki”, wojna hybrydowa, szantaż gazowy; • wie, kim był Borys Jelcyn 	<p>zachodnioeuropejskich i Stanów Zjednoczonych do polityki rosyjskiej na Kaukazie i Ukrainie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcie kolonia karna; • wie, kim jest Wiktor Janukowycz 	
34. Polska na początku XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykładowe sukcesy i porażki poszczególnych rządów na początku XXI w.; • wymienia główne partie polityczne działające w Polsce na początku XXI w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: Platforma Obywatelska, Prawo i Sprawiedliwość, Zjednoczona Prawica 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne założenia poszczególnych rządów w polityce wewnętrznej i zagranicznej; • wymienia przyczyny zmian rządów na początku XXI w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: postkomunizm, kohabitacja polityczna, dług publiczny; • wie, kim są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Kazimierz Marcinkiewicz, Bronisław Komorowski, Andrzej Duda 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje polską scenę polityczną na początku XXI w.; • wyjaśnia przyczyny zmian rządów na początku XXI w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: Liga Polskich Rodzin, Samoobrona, katastrofa smoleńska; • wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Donald Tusk, Andrzej Lepper 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, jak afery, do których dochodziło za poszczególnych rządów, wpływały na ich ocenę przez społeczeństwo; • ocenia realizację założeń poszczególnych rządów w polityce wewnętrznej i zagranicznej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działania wybranego przez siebie rządu z początku XXI w. w polityce wewnętrznej i zagranicznej oraz ocenia je pod kątem rozwoju wewnętrznego Polski i jej racji stanu
35. Polonia i Polacy na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • pokazuje na mapie skupiska Polaków i Polonii po II wojnie światowej; • wymienia przyczyny emigracji z Polski po II wojnie światowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykładowe instytucje polskie działające na emigracji; • przedstawia znaczenie organizacji tworzonych przez Polaków na emigracji dla podtrzymywania polskości i rozwoju kultury polskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę, jaką odgrywały instytucje emigracyjne po II wojnie światowej; • przedstawia podstawy prawne i możliwości działania polskich władz emigracyjnych; • zna i wyjaśnia pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sytuację Polaków w ZSRS i byłych republikach radzieckich; • wyjaśnia, w jaki sposób rząd polski wspiera Polaków na terenie byłego ZSRS; • zna i wyjaśnia pojęcie Karta Polaka; • wie, jest Andżelika Borys 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działania organizacji polonijnych funkcjonujących w różnych państwach (np. Kongres Polonii Amerykańskiej w Stanach Zjednoczonych czy Związek Polaków w Niemczech)

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

		<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego, Instytut Józefa Piłsudskiego, Maisons-Laffitte, Rozgłośnia Polska Radia Wolna Europa</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Jerzy Giedroyc, Jan Nowak Jeziorański 	<p><i>depozytariusz, miesięcznik „Kultura”</i>;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Edward Raczyński, August Zaleski, Ryszard Kaczorowski, Władysław Anders 		
<p>36. Zmiany kulturowe w świecie końca XX w. i początku XXI w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zalety i wady polityki wielokulturowości; • wymienia główne płaszczyzny współczesnych sporów światopoglądowych; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>polityka wielokulturowości</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zalety i wady polityki wielokulturowości; • przedstawia znaczenie dziedzictwa kulturalnego dla współczesnej kultury; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>segregacja rasowa, dziedzictwo kulturowe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia założenia polityki wielokulturowości; • wyjaśnia, jakie znaczenie ma obecnie postawa tolerancji i w czym się ona przejawia; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>poprawność polityczna, asymilacja, tolerancja, dyskryminacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia korzyści i zagrożenia płynące z polityki wielokulturowości; • porównuje główne argumenty współczesnych sporów światopoglądowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób zmiany kulturowe końca XX i początku XXI w. znajdują odzwierciedlenie w tekstach kultury z tego okresu
<p>37. Społeczeństwo cyfrowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna definicję społeczeństwa cyfrowego / społeczeństwa informacyjnego; • wymienia korzyści i zagrożenia wynikające z komunikacji cyfrowej dla jednostki; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo cyfrowe, społeczeństwo informacyjne</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny rozwoju komunikacji cyfrowej; • charakteryzuje korzyści i zagrożenia wynikające z komunikacji cyfrowej dla jednostki; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>sieciologizm, fake newsy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ rozwoju usług cyfrowych na gospodarkę, edukację; • charakteryzuje korzyści i zagrożenia wynikające z komunikacji cyfrowej dla społeczeństwa; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wykluczenie cyfrowe, dezinformacja, bańka filtrująca</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ rozwoju usług cyfrowych na kulturę; • wyjaśnia, w jaki sposób można nadużywać wolności słowa w Internecie, i przedstawia działania zapobiegające temu zjawisku; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>netykieta</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, czy we współczesnym świecie można funkcjonować bez korzystania z mediów społecznościowych

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

<p>38. Media jako czwarta władza</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia typy komunikacji społecznej; wymienia środki masowego przekazu; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>komunikacja społeczna, mass media</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zasady, na których opiera się komunikacja społeczna; wymienia funkcje środków masowego przekazu; wymienia prawa mediów 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje zasady, na których opiera się komunikacja społeczna; charakteryzuje funkcje środków masowego przekazu; wymienia obowiązki mediów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego środki masowego przekazu określa się jako czwartą władzę; wymienia prawa i obowiązki pracowników mediów 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady pełnienia przez media funkcji czwartej władzy na podstawie publicystyki, literatury czy filmu
<p>39. Nasza przyszłość</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykładowe działania Polski w polityce zagranicznej; wymienia przykładowe działania wojsk polskich w ramach NATO; wymienia przyczyny kryzysu demograficznego; wymienia zmiany klimatyczne zachodzące na świecie; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kryzys demograficzny, ocieplenie klimatu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia działania Polski w polityce zagranicznej; przedstawia działania wojsk polskich w ramach NATO; przedstawia sposoby przewyciężenia kryzysu demograficznego; przedstawia zmiany klimatyczne zachodzące na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia dorobek Polski w końcu XX i na początku XXI w.; wyjaśnia przyczyny kryzysu demograficznego; przedstawia podejmowane przez państwa próby zahamowania zachodzących zmian klimatycznych; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>geopolityka, protokół z Kioto</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia dorobek Polski w końcu XX i na początku XXI w.; charakteryzuje działania podjęte przez Polskę w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego; ocenia skuteczność podejmowanych przez państwa prób zahamowania zachodzących zmian klimatycznych 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia działania zmierzające do rozwiązania problemów przedstawionych w rozdziale (demografia, zmiany klimatyczne) w swoim regionie